

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Rozmístění průmyslových firem ve venkovských oblastech – případová studie čtyř moravských mikroregionů

Bc. Lucie Kokešová
Bc. Simona Šťastná

Úvod

- Venkovské obce lze vymezit prostřednictvím **deskriptivní definice**, která sleduje statistická data o počtu obyvatel. Jako konvenční hranice počtu obyvatel venkovských obcí je zvolena hodnota 3 000 obyvatel (Halfacree, 1993).
- Venkovský prostor se v průběhu posledních dekad významně proměnil, a to zejména vlivem **globalizace a restrukturalizace**.
- Díky globalizaci jsou venkovské zdroje integrovány do globální ekonomiky a na venkově dochází k rozvíjení komoditních řetězců.
- Restrukturalizace je charakteristická odklonem od zemědělské produkce a nárůstem konzumní funkce venkova.
  - V okolí velkých měst se projevuje silný tlak na využití půdy (suburbánní výstavba).

Rozmístění průmyslových firem

- Od 70. let 20. století docházelo k přechodu od masové výroby k výrobě flexibilní a průmyslová produkce se začala čím dál více lokalizovat do venkovských oblastí, které minimalizovaly výrobní náklady.
- Vznik a rozmístění průmyslových firem na venkově může být ovlivněn těmito skutečnostmi:
  - Geografická blízkost spojená s local knowledge spillovers, dále snížené náklady na výrobu, infrastrukturu a snižování transakčních nákladů.
- Mnohdy je blízkost příbuzných odvětví zapříčiněná:
  - tzv. *spin-off* závody,
  - v důsledku *path dependency*,
  - *Windows of locational opportunity*.

Historie průmyslu

- Již v preindustriálním období se na území Česka rozvíjela manufakturní výroba, zejména v příhraničních oblastech - blízkost nalezišť paliv (**dřevo**).
- V 19. století bylo dřevo jako energetická surovina nahrazeno **uhlím**, proto od druhé poloviny 19. století začaly základny těžkého průmyslu vznikat v uhelných pánvích.
- Během **socialistického období** o lokalizaci podniků již nerozhodovaly tržní mechanismy, ale státní plánovací instituce. Hlavní ekonomická činnost, která byla během socialistického období na venkově podporována, bylo **zemědělství**, mnohdy jen s malou přidruženou průmyslovou výrobou.
- Restrukturalizace se na českém venkově začíná projevovat intenzivně od roku 1989, kdy byl český venkov vystaven působení některých procesů, které lze souhrnně pojmenovat jako **posttotalitní transformací**.

Historie průmyslu

- Během industriálního období byl **SO ORP Kravaře** a **SO ORP Odry** charakteristický zalesněnou krajinou, přičemž bohaté zásoby dřeva umožnily vznik manufakturní výroby.
- Ve **SO ORP Kravaře** se rozvíjelo pivovarnictví, textilní a kovo zpracující výroba, na území **SO ORP Odry** pak textilní a oděvní průmysl, posléze kovo zpracující a dřevo zpracující průmysl.
- Pro území **SO ORP Nový Jičín** byly charakteristické soukenické dílny, dále se zde stejně jako ve **SO ORP Uherské Hradiště** rozvíjel potravinářský průmysl (hojně vznikaly mlékárny, lihovary, mlýny), textilní a oděvní průmysl.
- Na území **SO ORP Uherské Hradiště** se také díky příhodným fyzicko-geografickým podmínkám rozvíjely cukrovary, dále pak dřevo zpracující průmysl.

Historie průmyslu

- Změny ve vývoji zprůmyslnění v zájmových oblastech přicházejí během 19. století.
  - Ve SO ORP Kravaře a SO ORP Odry k rozvoji průmyslu přispělo vybudování železniční tratě. Provozovny zpracovatelského průmyslu se soustředily zejména do obcí, kterými procházela železniční trať.
  - Ve SO ORP Nový Jičín se vývoj zprůmyslnění projevoval zejména ve větších městech, kde se zakládaly podniky zpracovatelského průmyslu.
  - Zastoupení průmyslu ve venkovských oblastech SO ORP Uherské Hradiště bylo spíše výjimečné, průmysl byl lokalizován převážně ve městech.

Cíle práce

- Cílem je na příkladu vybraných regionů:
  - **identifikovat** nejvýznamnější lokalizační faktory průmyslových firem
  - **charakterizovat a vysvětlit** specifika odvětvové struktury průmyslu ve venkovských regionech.

Data a metody

- Jako modelové území byl vybrán SO ORP Kravaře, Nový Jičín, Odry a Uherské Hradiště
- Území byla vybrána na základě typologie autorů Perlín, Kučerová, Kučera (2010), kteří vymezují správní obvody podle potenciálu rozvoje.
  - SO ORP Kravaře a Odry podle potenciálu rozvoje označují jako Moravské periferie.
  - SO ORP Nový Jičín a Uherské Hradiště jako Moravský vybavený venkov.

Název SO ORP	Počet venkovských obcí	Počet obyvatel ve venkovských obcích
Kravaře	5	3 605
Nový Jičín	15	25 013
Odry	8	4 069
Uherské Hradiště	42	40 517

Data a metody

- Z metodologického hlediska se jedná o případovou komparativní studii doplněnou o metody popisné statistiky, založené na sběru sekundárních statistických dat.
- Subjekty byly vybrány na základě klasifikace průmyslu CZ- NACE rev. 2. 0. v rozmezí 10-33.
- Technika vyhodnocení a interpretace dat se opírala především o statistické ukazatele
  - Giniho index, lokalizační kvocient, Herfindahl – Hirshmannův index a Finger Kreininův index.

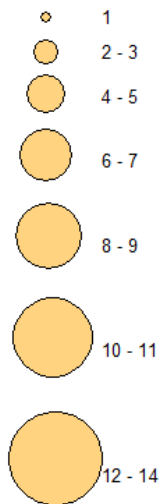
Výsledky statistické analýzy

- Největší hodnoty HHI v roce 2015 měl SO ORP Kravaře a Nový Jičín, následně SO ORP Odry a Uherské Hradiště.
- Finger-Kreininův index změn odvětvové struktury zaměstnanosti byl vypočítán za období mezi lety 1987 až 2015.
  - Odvětvová struktura zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu se nejvíce změnila ve SO ORP Nový Jičín (0,94), nejméně pak ve SO ORP Kravaře (0,19).

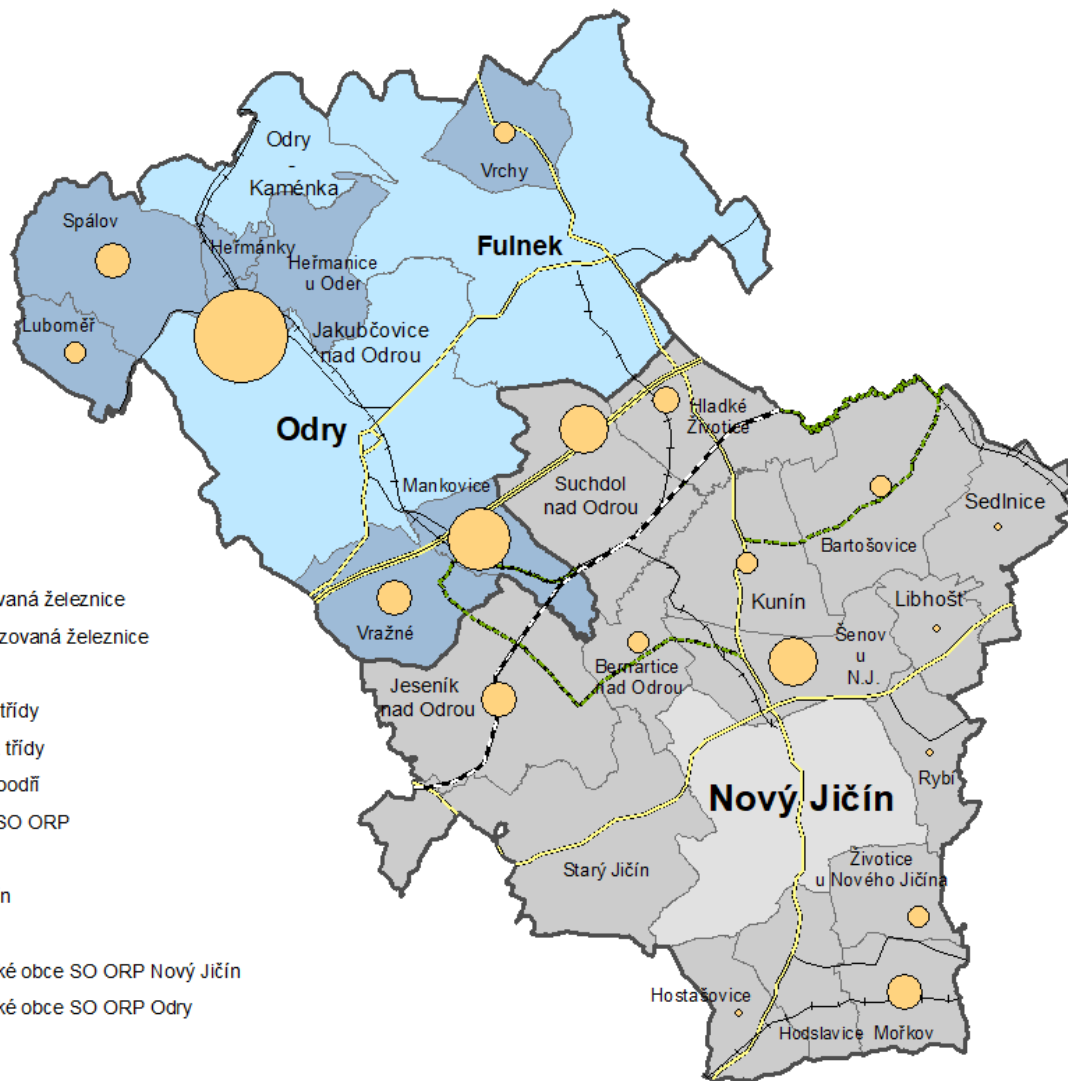
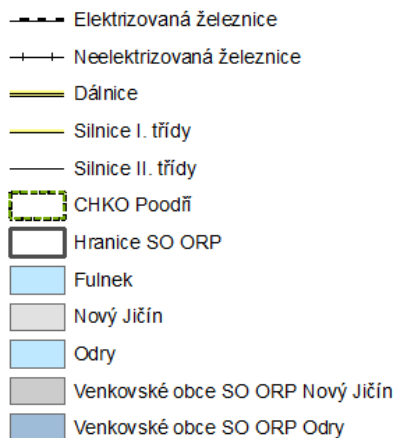

Počet ekonomických subjektů ve venkovských oblastech

Legenda

Závěr

- Ve všech správních obvodech byla identifikována **dlouhodobá kontinuita specializace**, která má vliv na odvětvovou strukturu průmyslu.
- V současné době specializaci SO ORP Nový Jičín a SO ORP Kravaře ovlivňuje **jedna dominantní firma**, která je rovněž největším zaměstnavatelem.
  - Ve SO ORP Nový Jičín se jedná o specializaci na elektrotechnický průmysl a ve SO ORP Kravaře na výrobu pryžových a plastových výrobků.
- Odvětvová struktura zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu se nejvíce změnila ve SO ORP Nový Jičín, nejméně pak ve SO ORP Kravaře.

Závěr

- Ve SO ORP Nový Jičín a Uherské Hradiště se podniky koncentrují v oblastech s příhodnou **dopravní infrastrukturou** a také v obcích, které se nacházejí v **blízkosti velkých měst**.
- Pro oba správní obvody je rovněž typické, že provozovny zpracovatelského průmyslu vznikaly **v areálech bývalých zemědělských družstev** a jejich specializace vznikla na bázi **spin-off závodů** z přidružených výroby zemědělských družstev.
- Ve SO ORP Kravaře a Odry se provozovny nacházejí v obcích, ve kterých byla vybudována železniční trať.
- Ve SO ORP Odry je navíc lokalizace podniků ovlivněna **fyzicko-geografickými podmínkami**. Na území správního obvodu zasahuje CHKO Poodří.

Závěr

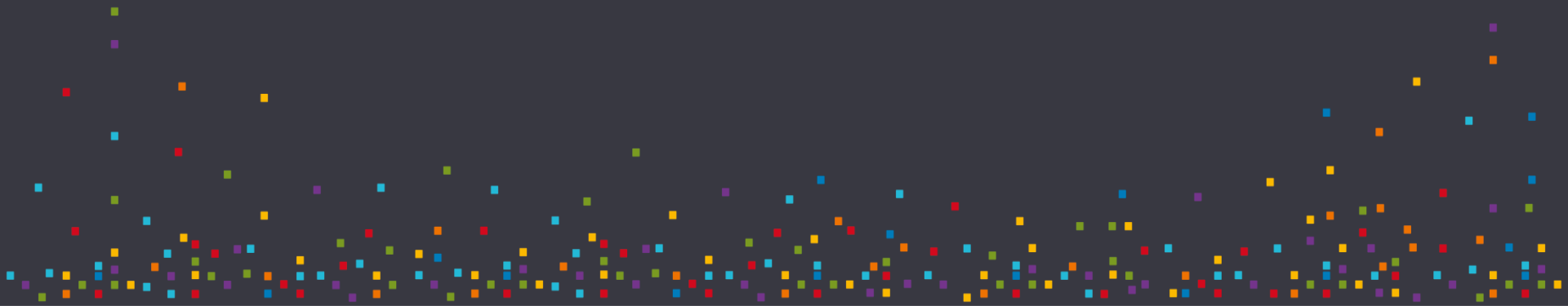
- Ve venkovských oblastech nejčastěji vznikají **malé a střední rodinné podniky** a jejich lokalizace je ovlivněna trvalým bydlištěm zakladatelů.
- V malých venkovských obcích s nepříznivou vzdělanostní strukturou se nenacházejí žádné provozovny zpracovatelského průmyslu.
- Z hlediska počtu zaměstnaných osob se **největší ekonomické subjekty** nacházejí ve SO ORP Nový Jičín a **nejmenší** ve SO ORP Odry.

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Děkujeme za pozornost

Zdroje

- [1] ARES, (2013). *Administrativní registr ekonomických subjektů* [online]. Ministerstvo financí ČR, [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: www.info.mfcr.cz/ares/ares_es.html.cz
- [2] BARTOŠ J., SCHULZ J., TRAPL M., (1982). *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–60*. Svazek VIII. 1. vyd. Ostrava: Profil., pp. 355. ISBN 509-21-85.7-48-016-82.
- [3] BEDNÁŘ K., (1970). *Rozmístění průmyslu v českých zemích na počátku 20. století* (1902). 1. vyd. Praha: Academia, vydavatelství České akademie věd., pp. 238.
- [4] BOMBERA, J., (2000). *Továrníci 1828–2000*. Moravský Beroun: Moravská expedice, ISBN 80-902730-8-5.
- [5] COURTNEY, P., LÉPICIER, D., & SCHMITT, B., (2008). Spatial patterns of production linkages in the context of Europe's small towns: how are rural firms linked to the local economy?. *Regional Studies*, vol. 42, no. 3, pp. 355–374. ISSN 0034-3404. DOI 1360-0591.
- [6] FUÀ, G., (1983). Rural industrialisation in later developed countries: the case of Northeast and Central Italy. *PSL Quarterly Review*, vol. 36, no. 147, pp. 351–377. ISSN 2037-3643.
- [7] GEORGE, K., JOLL C. a LYNK E., (1992). *Industrial organisation: competition, growth, and structural change*. 4th ed. New York: Routledge, ISBN 0-415-07850-4.
- [8] HALFACREE, K., (1993). Locality and Social Representation: Space, Discourse and Alternative Definitions of the Rural. *Journal of Rural Studies*, vol. 9, no. 1, pp. 23–37. ISSN 07430167. DOI 10.1016/0743-0167(93)90003-3.
- [9] HOGGART, K., PANIAGUA, A., (2001). What rural restructuring? *Journal of Rural Studies*, vol. 17, no. 1, pp. 41–62. ISSN 0743-0167. DOI 10.1016/S0743-0167(00)00036-X.
- [10] HRUŠKA, V., (2013). *Diferenciace venkovského prostoru na příkladu Moravskoslezského kraje*. [Disertační práce] Brno: Masarykova univerzita.
- [11] HRUŠKA, V., KONEČNÝ, O., (2011). Současný venkov v kontextu postproduktivistického přechodu: rozdílné předpoklady konkurenceschopnosti.“ in J. Ježek, L. Kaňka (eds.). *Konkurenceschopnost a udržitelný rozvoj malých měst a venkovských regionů v České republice*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, pp. 72–80. ISBN 978-80-261-0094-2.
- [12] CHOBOT K., A KOL., (2008). *Historie a současnost podnikání na Novojičínsku*. 1. vyd. Žehušice: Městské knihy s. r. o., pp. 335. ISBN 978-80-86699-51-6.
- [13] ISAKSEN, A. (2014). Industrial development in thin regions: trapped in path extension?. *Journal of Economic Geography*, vol.15, no. 2015, pp. 585–600. ISSN 1468-2702. DOI 10.1093/jeg/lbu026.
- [14] JIRÁSEK, Z., a kol., (2015). *Historie a současnost podnikání na Opavsku*. 2. vydání. Žehušice: Městské knihy. Historie a současnost podnikání v regionech ČR. ISBN 978-80-86699-81-3.
- [15] KOFROŇ, J. (2012). Kvalitativní metody jako nástroj nomotetického poznání, aneb má se česká geografie co učit? *Geografie*, vol. 117, no. 3, pp. 308–328. ISSN 1212-0014.
- [16] MAREŠ, J., (1988). Industrializace Československa – její klady a zápory. *Sborník Československé geografické společnosti*, vol. 93, no. 3, pp. 183–198. ISSN 0036-5254.
- [17] MIŠTERA, L., (1975). Rozvoj Československého průmyslu a jeho strukturální změny (1945–1975). *Sborník Československé společnosti zeměpisné*, vol. 1975, no. 4, pp. 276–279.

Zdroje

- [18] PERLÍN, R., (1999). Venkov, typologie venkovského prostoru. *Česká etnoekologie, Etnoekologické semináře v Liběchově*, pp. 87–104. ISBN 80-238-4932-8.
- [19] PERLÍN, R., KUČEROVÁ S. a KUČERA Z., (2010). Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*, vol. 115, no. 2, pp. 161–187. ISSN 1212-0014.
- [20] Poodří (2005): *Časopis obyvatel horní Odry*, vol. 1, no. 8. ISSN 1803-2338.
- [21] *Pracovníci a mzdové fondy socialistického sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v ČSR za rok 1987*.
- [22] RUDINCOVÁ, K. (2017). The Right to Self-determination or Inviolability of Borders in the Horn of Africa? The African Union Approach. In: Riegl M., Doboš B. (eds) *Unrecognized States and Secession in the 21st Century*. Springer, Cham. ISBN 978-3-319-56913-0. DOI 10.1007/978-3-319-56913-0_11.
- [23] RUMPEL, P., (2011). *Komplexní regionální marketing periferního rurálního regionu Jesenicko*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, pp. 244. ISBN 978-807380-320-9.
- [24] SLAVÍKOVÁ, L., SYRBE, R.U, SLAVÍK, J., BERENS, A. (2017). Local environmental NGO roles in biodiversity governance: a Czech-German comparison. *Geoscape*, vol. 11, no. 1, pp. 1–15. ISSN 1802-1115. DOI 10.1515/geosc-2017-0001.
- [25] SVOBODOVÁ, H., (2011). *Synergie ve venkovském prostoru*. 1. vyd. Brno: GaREP, pp. 115. ISBN 978-80-904308-8-47.
- [26] Veřejná databáze, (2017). *Český statistický úřad* [online]. Praha. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uzivdotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>
- [27] VIRKKALA, S., (2007). Innovation and Networking in Peripheral Areas – a Case Study of Emergence and Change in Rural Manufacturing. *European Planning Studies*, vol. 15, no. 4, pp. 511–529. ISSN 0965-4313. DOI 10.1080/09654310601133948.
- [28] WOODS, M., (2013). Regions engaging globalization: A typology of regional responses in rural Europe. *Journal of Rural and Community Development*, vol. 8, no. 3, pp. 113–126. ISSN 1712-8277.
- [29] ŽENKA J., a kol., (2013). Industrial specialization and economic performance of small city-regions: evidence from Czechia IN: Krτίčka, L., Ženka, J. (eds.): *Political factors of economic growth and regional development in transition economies*. Ostrava: Ostravská univerzita. 1. vyd., pp. 19–22 ISBN 978-80-7464-357-6.

